

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Колядич О.І.,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,
ДВНЗ «Київський Національний економічний,
університет імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна,
e-mail.: a_kolyadich@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8166-5263>*

Сучасний світ перебуває в умовах невизначеності та під впливом імпульсів «чорних лебедів» що позначаються на нестабільності та кризовому характері в економічному, соціальному, технологічному середовищі. Значна частина дослідників вважає такий стан ознакою початку переходу до нової фази технологічного та соціально-економічного устрою. В умовах нової економічної реальності, – поглиблення автоматизації та поширення роботизації виробничого процесу, стрімкого розповсюдження пандемії COVID 19, особливої актуальності набувають цілі та завдання Сталого розвитку, визначені ООН [1] і адаптовані у більшості країн світу. В Україні основою для планування розвитку є Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [2], яка створює бачення орієнтирів досягнення Цілей сталого розвитку і містить адаптовані завдання та індикатори для їх моніторингу.

Стале економічне зростання неможливе без забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових прав та надійних і безпечних умов праці для всіх працівників. Вагому роль у забезпеченні повної і продуктивної зайнятості в контексті досягнення Цілей сталого розвитку відіграє ринок праці.

Розвинений та стабільний ринок праці означає ефективний споживчий попит, який здатен принести прибутки компаніям, підвищити рівень життя працівників та бути чинником досягнення соціальної стабільності в суспільстві. Як провідний сегмент ринкової економіки, ринок праці забезпечує розподіл людського капіталу, впливає на рівень економічних та неекономічних надбань від його використання; у свою чергу, людський капітал стає цінністю саме завдяки ринку праці.

Експерти Світового банку закликають уряди країн інвестувати в людський капітал, щоб працівники могли набути навичок, затребуваних на ринку праці, а також посилити соціальний захист і поширити його на всіх людей у суспільстві.

У постійному русі, залежно від низки внутрішніх та зовнішніх чинників, перебуває і ринок праці України. Незначна стабілізація, що проявляється у вигляді зростання чисельності зайнятого населення, зниження загального рівня безробіття, зростання рівня оплати праці, змінюється на погіршення вказаних показників. Крім того, вже усталені проблеми: неформальна зайнятість, професійно-кваліфікаційний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої

сили, безробіття серед молоді з вищою освітою, невідповідність рівнів заробітної плати в Україні та в країнах Європейського Союзу, освітня і трудова міграції, обумовлюють необхідність його регулювання відповідно до цілей та завдань сталого розвитку.

З іншого боку, позиції українських компаній-працедавців знаходяться під великим тиском з боку політичних ризиків, фінансової нестабільності, коливань цін на світових ринках тощо. Специфікою функціонування українських підприємств є масове згортання процесів стратегічного управління, та застосування управління поточними операціями. Це означає принципове зниження готовності до різних сценаріїв розвитку подій.

Окремим викликом для усіх суспільств постала проблема пандемії. Як зазначає адміністратор ПРООН Ахім Штайнер «За останні 30 років світ бачив багато криз, включаючи Глобальну фінансову кризу 2007-09 років. Кожна з них завдала відчутної шкоди людському розвитку, але загалом прискорила розвиток нарощувався в усьому світі щороку. COVID-19, маючи потрійний вплив на охорону здоров'я, освіту та доходи, може змінити цю тенденцію» [3]. ПРООН вважає, що глобальний людський розвиток – поєднання освіти, охорони здоров'я та рівня життя, може впасти цього року вперше з 1990 року, коли почалися вимірювання даних показників.

Сприяння сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для усіх (ціль 8 Цілей Сталого розвитку 2016-2030) передбачає виконання країнами таких завдань як: підтримання економічного зростання, у тому числі зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7% на рік; підвищення продуктивності в економіці шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності; проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємництва, творчості й інноваційної діяльності; забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, у тому числі молодих людей та людей з інвалідністю і рівну оплату за працю рівної цінності; суттєве скорочення частки молоді, яка не працює, не вчиться і не набуває професійних навичок; викорінення примусової праці; захист трудових прав і сприяння забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих, включаючи трудящих-мігрантів, та осіб, які не мають стабільної зайнятості; розробка і введення в дію глобальної стратегії забезпечення зайнятості молоді та імплементація Глобального пакту про робочі місця Міжнародної організації праці [4].

Виконання вищезазначених завдань в період ряду викликів сучасності для досягнення Глобальних цілей сталого розвитку в Україні полягає в функціональності національної системи Цілей сталого розвитку [5], з дотриманням позитивної динаміки індикаторів моніторингу [6] та системною просекцією, імплементацією Цілей сталого розвитку на період до 2030 року до розробок прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів, в цілому програми національного розвитку [7].

Особливим завданням постає збереження та примноження людського капіталу, сформованого чи розвиненого і накопичений людьми (людиною)

певного запасу здоров'я, знань, звичок, здібностей, мотивацій, що цілеспрямовано використовується в тій або іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці і, завдяки цьому, впливає на зростання доходів його власника (а також і суспільства в цілому).

Фактори, що впливають на формування і якість людського капіталу, включають:

- виховання;
- освіту;
- охорону здоров'я;
- науку;
- особисту безпеку;
- підприємницький клімат;
- інформаційне забезпечення праці;
- культуру в широкому розумінні — як сукупність норм, правил, ритуалів і цінностей.

Значна роль в стратегічному управлінні людським капіталом покладається на національний уряд і великий бізнес. На сьогодні діяльність цих суб'єктів на теренах України визначається значною асиметрією. Національний уряд не демонструє успішний рух щодо забезпечення економічного зростання та зайнятості населення в контексті досягнення цілей сталого розвитку. Прорахунки уряду лише частково компенсують місцеві громади, малий і середній бізнес. Щодо ініціатив великого бізнесу, то вони не є системними, становлять короткостроковий характер та спрямовані на швидкий результат, тобто далекі від стратегічного компонування.

Об'єктивну картину стану людського капіталу України є ряд ознак, які стримують розвиток суспільства в цілому та економіки зокрема. Серед них:

- скорочення населення;
- низька народжуваність;
- значна трудова міграція;
- зменшення частки працездатного населення та старіння нації;
- зниження якості освіти;
- криза системи охорони здоров'я

Для досягнення цілі «Гідна праця та економічне зростання» в Україні необхідно: по-перше, забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості; по-друге, підвищити ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв; по-третє, підвищити рівень зайнятості населення; по-четверте, скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок; по-п'яте, сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки; по-шосте, створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки.

Окреслені завдання, які набули класичного статусу щодо постановки та інструментів виконання слід доповнювати альтернативними підходами. Серед них, заслуговують на увагу, аналіз та рекомендації, викладені У. фон Вайцзером та А. Війкманом у співпраці з членами Римського клубу [8]. Автори пропонують нову парадигму, яка нівелює неоліберальний підхід до розвитку економіки та суспільства. В цілому, нова парадигма «Нового просвітництва» ґрунтується на системі балансу між:

- людиною і природою;
- довгостроковими наслідками і тактичними завданнями;
- швидкістю і стабільністю;
- особистим та суспільним;
- релігією та державою;
- справедливою винагородою та соціальною рівністю;
- ринковими силами та законом.

Вирішення проблем економічного зростання та зайнятості населення, як і інших цілей сталого розвитку стане ефективнішим через призму нового мислення та усвідомлення домінанти антропоцентризму.

Список використаних джерел:

1. Програма розвитку ООН, «Цілі сталого розвитку», 2017, URL: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=8&Target>
2. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна», 2017, URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
3. COVID-19 and the SDGs. How the 'roadmap for humanity' could be changed by a pandemic, 2020, доступ за адресою: https://feature.undp.org/covid-19-and-the-sdgs/?utm_source=web&utm_medium=sdgs&utm_campaign=covid19-sdgs
4. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
5. Sustainable Development Goals: Ukraine / National Report. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, 2017, URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
6. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: Розпорядження КМУ від 21 серпня 2019 р. № 686-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nps/pitannya-zboru-danih-dlya-monitorin-686r>
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30 вересня 2019 р. №722. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
8. Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу / Ернст Ульріх фон Вайцзер, Андерс Війкман; переклад з англ. Ю.Сірош; за наук.ред. В.Вовка, В.Бутка. – К.: Саміт-Книга, 2019. – 276 с.